FS Bilaga 5.3

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län

REMISSVERSION 2016
12 MAJ–30 SEPTEMBER

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

UPPSALA LÄN

INNEHÅLL

Förord	5
Uppdraget	6
Omvärlden och utmaningar för Uppsala län	7
Från vision till åtaganden	9
En region för alla	10
En växande region	13
En nyskapande region	18
Resultatinriktat genomförande	22
RUS i korthet	24
SWOT för Uppsala län	25

FÖRORD

Denna strategi handlar om hur vi gemensamt ska kunna skapa bästa möjliga tillvaro för invånare, företag och verksamheter i Uppsala län. I framtiden vill vi kunna blicka tillbaka och konstatera att vi i slutet av 2010-talet tog rätt beslut för att alla invånare ska kunna leva ett gott liv i en nyskapande kunskapsregion.

För att nå dit krävs långsiktiga åtaganden från alla. Ingen enskild kommun, person eller organisation kan förverkliga visionen på egen hand. Det gäller att få till ett samlat agerande, där insatser för att stärka delarna samtidigt bidrar till helheten. Utifrån en berättelse om vilka vi är och vart vi vill.

Alla invånare, både de som bor här idag och de som kommer hit i framtiden, ska känna sig betydelsefulla och inkluderade.

Länet ingår i Stockholm–Mälarregionen – en av Europas snabbast växande – och har en stark tradition av kunskap, kultur och kompetens. Länet har en väl utvecklad basindustri men är också framstående inom framtidsbranscher som life science med Akademiska sjukhuset, gröna näringar, energiteknik och avancerade material – från pulverstål till nano-partiklar. Besöksnäringen ökar i omsättning, liksom servicesektorn och många nya innovationsbolag växer fram. Arbetslösheten är bland de lägsta i landet.

Uppsala län har genom alla tider välkomnat nya invånare som bidragit till utveckling. Regionens kunskapstradition är stark i Uppsala universitet och Sveriges lantbruksuniversitet, där forskning, utbildning och samverkan främjar kunskap, demokrati och samhällsutveckling.

Vår region präglas av närhet, med små avstånd mellan de olika orterna. Länet består av åtta kommuner med stor landsbygd, attraktiva tätorter och Uppsala stad som geografiskt nav. Det finns en mångfald av natur- och kulturmiljöer, med kusten, Mälaren, Dalälven och livsmiljöer som lockar allt fler invånare till sig. Vi har nära till Stockholm och nära till andra länder genom Arlanda flygplats.

Framtiden är ljus, även om vi har stora utmaningar. Vi bor, verkar och lever i en växande region, som skapar nytt och som ger möjligheter. Här har människor god hälsa och livskvalitet.

Uppsala x xxxxxxxxx 2016.

> *”Den ekonomiska tillväxten är en förutsättning för att förbättra och utjämna livsvillkoren men måste ske inom ramen för vad miljön och klimatet tillåter långsiktigt.”*

UPPDRAGET

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) är en långsiktig strategi som handlar om hur organisationen Region Uppsala vill möta framtidens utmaningar och utveckla det geografiska området Uppsala län tillsammans med kommunerna, näringslivet, myndigheter, civilt samhälle och andra aktörer.[1]

Det formella uppdraget kommer från lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län (2010:630), som säger att den regionalt utvecklingsansvariga aktören – Region Uppsala – ska ”utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin”.

Utvecklingsstrategin ska ge vägledning och skapa sammanhang som olika aktörer kan relatera sina egna mål och prioriteringar till. Konkretiseringen sker i andra styrande dokument, strategier och budgetar.

Länk mellan EU och kommunerna

Denna strategi ingår i en struktur av styr- och policydokument, från EU:s riktlinjer för den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i ”Europa 2020-strategin” till kommunal nivå. Den regionala utvecklingsstrategin är en länk mellan dessa olika nivåer. Enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län och regeringens förväntningar ska utvecklingsstrategin vara den politiskt förankrade kompassen för länets utveckling. Den ska visa hur olika aktörer tillsammans vill utveckla länet och därmed bidra till att uppfylla mål i Europa 2020 och de nationella prioriteringarna.

Den centrala formuleringen för Europa 2020 är ”en smart och hållbar tillväxt för alla”, som stödjer en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling. EU har fastställt överordnade mål för medlemsländernas arbete med Europa 2020, som i sin tur konkretiserats av Sverige i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och stärkt attraktionskraft 2015–2020.

Denna regionala utvecklingsstrategi bygger vidare på struktur och erfarenheter från tre tidigare regionala utvecklingsstrategier, Uppländsk Drivkraft, sedan 2006.

Viktiga utgångspunkter för strategin

Innehållet i utvecklingsstrategin ska i första hand spegla länets prioriteringar utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv och det som behöver hanteras i samverkan mellan aktörer. Uppgifter som vilar på en enskild aktör inom ramen för den egna kärnverksamheten och uppdrag som styrs av exempelvis nationell lagstiftning ingår därför inte i utvecklingsstrategin.

Utvecklingsstrategin prioriterar långsiktiga processer och strukturer som skapar förutsättningar för en hållbar utveckling, där det ekonomiska, ekologiska och sociala är beroende av varandra. Den ekonomiska tillväxten är en förutsättning för att förbättra och utjämna livsvillkoren men måste ske inom ramen för vad miljön och klimatet tillåter långsiktigt. Den regionala planeringen ska beakta konsekvenserna av olika beslut, inte bara för oss som lever i dag utan även för kommande generationer. Detta synsätt och perspektiv löper som en röd tråd genom utvecklingsstrategin och bildar utgångspunkt för både vision, mål och förslag till insatser.

Strategin avser utveckling av det geografiska område som utgör Uppsala län. Den är därför vägledande för utvecklingsarbetet hos långt fler aktörer än huvudmannen Region Uppsala, som från 2017 har det regionala utvecklingsansvar som vilat på Regionförbundet Uppsala län sedan 2003.

Strategin förhåller sig både till omkringliggande län/regioner, landet som helhet, Europa och övriga världen. Framtagandet har skett i nära dialog med arbetet i Stockholms läns landsting, med en ny utvecklingsstrategi för Stockholmsregionen (RUFS), och övriga län i Östra Mellansverige.

Framtagandet har delats in i fyra faser:

- Fas 1 – *förankring* – Dialog om utgångspunkter för regionala utvecklingsstrategin med kommuner, länsstyrelsen, landstinget, Uppsala universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) samt olika samarbetsforum.
- Fas 2 – *dialog* – Totalt har innehållet i kommande RUS diskuterats vid närmare ett 100-tal möten under året, med uppemot 3500 deltagare. Ett omfattande kunskapsunderlag har utarbetats.
- Fas 3 – *remiss* – Förslaget till regional utvecklingsstrategi skickas ut på remiss. Den färdigställs inför beslut i förbundsfullmäktige i december 2016.
- Fas 4 – överlämnande för fastställande av Region Uppsalas fullmäktige 2017.

[1] Den pågående processen mot att bilda större regioner kan komma att förändra landets indelning redan från 1 januari 2019. En ny strategi för hela det området kommer i så fall att behöva utarbetas.

OMVÄRLDEN OCH UTMANINGAR FÖR UPPSALA LÄN

En föränderlig omvärld

Uppsala län är en liten del av ett litet land i en värld som förändras väldigt snabbt. Sveriges och länets framtid avgörs av hur världen kommer att utvecklas under kommande decennier.

Det är en utveckling som kan beskrivas som genuint osäker och som ger upphov till ett antal globala samhällsutmaningar. De är utgångspunkt för FN:s hållbarhetsmål, EU:s strategier och den nationella politiken. Alla människor, företag, stater och regioner påverkas av dessa samhällsutmaningar och har ett ansvar att hantera dem. Det globala hänger ihop med det lokala.

I detta avsnitt beskrivs de globala utmaningarna kortfattat, tillsammans med några centrala frågor som den regionala utvecklingsstrategin behöver hantera. Därefter sammanfattas regionens nuläge, dess styrkor och svagheter, vilket landar i fyra övergripande utmaningar för vårt län.

Världen knyts samman och allt hänger ihop

Den starkaste utvecklingskraften sedan andra världskriget kommer ur den snabba globalisering som inneburit ett paradigmskifte i hur människor rör sig, företag agerar och samhällen interagerar. Globaliseringen drivs av en snabb teknikutveckling, i synnerhet av framväxten av internet, och sammanlänkade ekonomier. Världens befolkning växer från 7,4 miljarder till knappt 10 miljarder år 2050. På många sätt har världen aldrig haft det bättre. En miljard människor har lyfts ur fattigdom under de två senaste decennierna och den ekonomiska utvecklingen har stärks.

Vilken beredskap har Uppsala län att anpassa sig till och ta del av den utveckling som sker i världen och hur kan vi bidra till en globalt hållbar samhällsutveckling? Vilken roll ska, och vill, länet ta i en värld där allt hänger ihop?

Städerna växer

En trend som stärks av globaliseringen är urbaniseringen – att vi bor och arbetar i allt större städer. I början av 2010-talet bor hälften av alla människor i städer. År 2030 beräknas 70 procent av världens invånare bo i städer.

Städer är tillgängliga, de har ett brett utbud av arbetskraft och de erbjuder miljöer som är attraktiva för många individer och företag. I städerna genereras mer än 80 procent av global BNP. Stadstillväxten erbjuder möjligheter att skapa hållbara samhällen och städer, med hållbara transportlösningar, energieffektiva byggnader och införande av nya tekniska lösningar.

Hur drar Uppsala län nytta av närheten till Stockholm och samtidigt utvecklar en egen särart som nordlig nod i huvudstadsregionen? Hur skapar vi sammanhållning mellan länsdelarna och får hela länet att utvecklas?

Tekniken och digitaliseringen utvecklas snabbt

Digitaliseringen av samhället och teknikutveckling har förändrat tillvaron för människor och företag i hela världen på oerhört kort tid. Tekniken kommer att ta stora steg framåt och nya innovationer lär förändra vårt beteende och få dramatiska konsekvenser för staters, näringslivets och individers sammankoppling, produktivitet, effektivitet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning.

Digitalisering, smarta telefoner, nya betalningslösningar och innovation stödjer framväxten av en lokal och global delningsekonomi som gör underutnyttjade resurser tillgängliga för fler.

Hur kan människor och näringsliv dra nytta av den nya tekniken? Hur förbereder vi oss inför en föränderlig arbetsmarknad, där allt fler arbetstillfällen ersätts av ny teknik? Hur görs hela befolkningen delaktig i denna samhällsförändrande trend?

Klimatet förändras och miljön hotas

Den snabba globaliseringen, växande ekonomier och ökat välstånd sedan 1950-talet har fått och kommer att få stora konsekvenser på jordens klimat och ekosystem. Bara några graders högre medeltemperatur medför allvarliga konsekvenser för kommande generationers livsförutsättningar.

Oförutsedda effekter uppstår, som riskerar att tippa över utvecklingen i en oönskad riktning, bortom människans kontroll. Det krävs en smart och innovationsdriven utveckling som genererar ekonomiskt värde, mänskligt välbefinnande och som håller sig inom ramarna för vad planeten och miljön kan bära.

Den svenska ambitionen är att vara internationellt ledande i arbetet med att nå en hållbar utveckling och bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer, som visar vägen till hur minskade utsläpp kan kombineras med ekonomisk tillväxt, jobb och välstånd.

Hur förbereder vi oss inför ett varmare klimat och förändringar i ekosystemen? Hur lyckas människor, företag och offentliga organisationer ställa om samhället i hållbar riktning?

>> >>

Konflikterna och de sociala spänningarna ökar

Historiskt sett pågår få väpnade konflikter i världen. Flera av dem riskerar dock att få återverkningar även utanför de direkt berörda länderna. En ökad efterfrågan och konkurrens om sinande naturresurser, vatten och livsmedel kan väntas ge upphov till fler konflikter. De flyktingströmmar som uppstått under senare tid är sannolikt bara början på en större folkvandring som kommer att pågå i många år framåt.

Nationellt riskerar missnöje, orättvisor och utanförskap skapa sociala spänningar som kan följas av främlingsrädsla och minskad tillit i samhället.

Hur kan länets aktörer agera för att alla ska känna delaktighet, tillit och tillhörighet i samhället? Hur skapar vi en öppen region som drar nytta av den kompetens och erfarenhet som människor bär med sig till Sverige?

Befolkningen växer och andelen äldre ökar

Förändringar i befolkningens sammansättning har stor betydelse för de offentliga välfärdssystemen. Enligt den senaste långtidsutredningen beräknas Sveriges befolkning år 2060 uppgå till 12,9 miljoner, en ökning från idag med mer än 3 miljoner. Beaktat senare års invandring och befolkningsökning beräknas Uppsala läns befolkning öka från 355 000 invånare till uppemot 510 000 invånare år 2050.

Under kommande decennier har Sverige stora demografiska utmaningar, med minskande arbetskraft och vikande skatteunderlag. Den högre livslängden innebär att andelen äldre ökar snabbt, vilket riskerar att öka kostnaderna för vård och omsorg – även om människor kommer att vara friska längre än gårdagens pensionärer.

Hur klarar länet att möta befolkningsökningen med bostäder, kapacitet i infrastrukturen och utbyggd service? Hur ska offentlig sektor möta växande krav och förväntningar på välfärden?

Den globala konkurrensen ökar och den ekonomiska geografin förändras

Konkurrensen mellan länder, regioner och företag hårdnar. De mest framgångsrika platserna i denna nya ekonomiska geografi lyckas locka till sig investerare, besökare och invånare med de bästa förutsättningarna för hållbar ekonomisk utveckling och jobbskapande. Administrativa gränser luckras upp och människor och företag verkar i allt större arbetsmarknadsregioner, vilket i sin tur genererar högre ekonomisk tillväxt och sysselsättning än i mindre regioner.

Hur kan regionens aktörer skapa bästa möjliga förutsättningar för näringslivet att svara upp mot den globala konkurrensen? Hur ska regionen kunna stärka sin attraktionskraft och locka till sig fler företagsetableringar, nya talanger och besökare?

En framgångsrik region med potential

De senaste åren kan Uppsala län uppvisa en – i jämförelse med andra svenska regioner – stark utveckling. Flera indikatorer pekar på att länet är attraktivt för både företag och individer att bo och verka i. Länet har en stark sysselsättnings- och befolkningsutveckling, vilket tillsammans med ett positivt födelsetal gör området till det snabbast växande i landet vid sidan av Stockholm.

Länet har bland landets lägsta arbetslöshet, även om den skiftar mycket mellan kommuner och mellan olika grupper. Utlandsfödda, funktionsnedsatta och ungdomar som hoppar av gymnasieskolan har mycket svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Den samlade förmågan till förnyelse och innovation ligger i en rad mätningar i toppskiktet för riket. Något som i sin tur bidrar till att näringslivet har en god internationell konkurrenskraft. Detta, tillsammans med ett starkt regionalt utvecklingssystem, en diversifierad arbetsmarknad med två ledande universitet och ett antal statliga myndigheter, har bidragit att regionen klarar konjunktursvängningar bättre än flera andra svenska regioner.

Det geografiska läget i Stockholm–Mälarregionen, närheten till Arlanda och väl utbyggd kollektivtrafik ger god tillgänglighet inom och mellan regionerna. Det finns också en närhet mellan stad och land, genom överlag god infrastruktur och kommunikationer som skapar goda förutsättningar för en levande landsbygd.

Att Uppsala län kan uppvisa en stark historisk utveckling innebär inte att det inte finns områden som behöver utvecklas och stärkas.

Det handlar exempelvis om att möta den efterfrågan på bostäder som en växande befolkning ställer och ökad kapacitet på mjuk och hård infrastruktur, för att ytterligare integrera regionen i en större växande huvudstadsregion. På det sociala området gäller det att öka sysselsättningsgraden och framförallt minska avhoppen på grundskole- och gymnasienivå samt minska skillnaderna mellan kvinnor och män och mellan länets kommuner.

Genomgången av länets styrkor och svagheter, kombinerat med hot och möjligheter från omvärlden, leder fram till fyra övergripande utmaningar för Uppsala län.

Fyra utmaningar för Uppsala län

- Att vara en öppen och attraktiv region som bidrar till att invånarna kan leva ett gott liv, med hög kompetens, god hälsa och delaktighet i samhälle och arbetsliv.
- Att utvecklas till en växande och tillgänglig del av en större region, som erbjuder goda kommunikationer, trygga livsmiljöer och bostäder efter behov, och samtidigt förbättrar miljön.
- Att vara en hållbar och nyskapande region som ger förutsättningar för ett växande arbetsliv och värdeskapande företag i en världsledande miljö för innovation, kreativitet och kompetens.
- Att stärka den regionala samverkan och med god ekonomisk bärkraft säkra välfärden och investera för framtiden.

Ett gott liv i en nyskapande kunskapsregion med internationell lyskraft

FRÅN VISION TILL ÅTAGANDEN

Utvecklingsstrategins vision visar på ett långsiktigt önskvärt tillstånd. Den bygger på länets styrkor och ingår i den gemensamma berättelsen. Den svarar upp mot omvärldens förändringar och erbjuder lösningar på den funktionella regionens långsiktiga utmaningar. Den inkluderar alla och visar att vi är en del i det globala samhället, ansvariga både för både vår egen och för den globala utvecklingen.

VISION
Ett gott liv i en nyskapande kunskapsregion med internationell lyskraft

Prioriterade områden, mål och åtaganden

Den långsiktiga och riktningsgivande visionen konkretiseras i tre prioriterade områden som knyter an till ovan utpekade utmaningar.

En region för alla tar utgångspunkt i *länets invånare* och den *socialt hållbara utvecklingen*.

En växande region fokuserar på det *geografiska området* och den rumsliga strukturen i länet samt den *ekologiska hållbarheten*.

En nyskapande region tar fasta på den *ekonomiska hållbarheten* och förmågan till förnyelse i företag och organisationer i en globalt konkurrensutsatt värld.

Varje prioriterat område innehåller:

- Mätbara mål som visar vad som behöver uppnås på länsnivå. För att ge målen relevans och realism kan flera mål brytas ner på kommunal nivå, utifrån nuläge och ambition i respektive kommun.[1]
- Åtaganden som visar vad som behöver göras för att nå målen.

Samtliga prioriterade områden, mål och åtaganden sammanfattas på sista sidan i detta dokument.

Det avslutande kapitlet handlar om hur strategin ska omsättas i handling. Kapitlet berör de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna att kunna hantera utmaningar som spänner över olika sektorer och geografiska områden.

[1] Bakgrund till målen och nivåer ges i separat målbilaga.

EN REGION FÖR ALLA

Nuläge, utmaningar och mål

Uppsala län har i stort sett en välmående och välutbildad befolkning. Hälsan skattas som bra eller mycket bra hos nästan tre fjärdedelar av befolkningen och invånarnas utbildningsnivå är högre än i riket som helhet. Regionen står väl rustad för att skapa en utveckling som garanterar långsiktig hälsa och välfärd hos invånarna. Samtidigt begränsas människors potential och livskvalitet av ojämlikheter i samhället. Skillnader finns inom och mellan kommuner, och mellan befolkningsgrupper, och syns oavsett om vi tittar på hälsa, utbildningsnivå, sysselsättningsgrad eller de levnadsvanor som ger ökad risk för olika folksjukdomar.

För att utjämna skillnader i hälsa och utbildning är en bra start i livet grundläggande. En barndom med hälsa, trygghet, kunskap och gemenskap ger en grund för att klara av livet. Med utbildning kommer kompetens, egenmakt och förutsättningar till arbete och egen försörjning. En region för alla behöver säkra en utbildning av högsta kvalitet och möjlighet till ett livslångt lärande på en föränderlig arbetsmarknad.

En hög sysselsättningsgrad är avgörande för regionens utveckling och för individen. Utbildning, arbete och sysselsättning ökar delaktigheten och stärker ekonomin, samtidigt som det finns tydlig koppling mellan hälsa och arbete. Genom en inkluderande och växande arbetsmarknad, med goda arbetsmiljöer och trygga anställningar, ges utrymme för fler att bidra med sin kompetens efter egna förmågor och förutsättningar.

> *”En hög sysselsättningsgrad är avgörande för regionens utveckling och för individen. Utbildning, arbete och sysselsättning ökar delaktigheten och stärker ekonomin.”*

Människor har idag svårt att vara fullt delaktiga i samhället och utvecklingen på grund av ohälsa, fysisk såväl som psykisk. Genom hälsofrämjande arbete och en hälso- och sjukvård och omsorg av hög kvalitet ges länets invånare stöd till att återfå, eller behålla, bästa möjliga hälsa.

Med en åldrande befolkning behövs säkerställda förutsättningar för ett gott och friskt åldrande och tillvaratagande av den kraft som finns hos oss även när vi blivit äldre. Ett för alla åldrar och människor inkluderande och rikt kultur- och föreningsliv och civilsamhälle bidrar till att invånarna upplever livskvalitet livet igenom.

Mål

- Andelen gymnasieelever med examen inom fyra år ska överstiga 80% (Bas: 70% år 2015)
- Andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska överstiga 57 %. (Bas: 54,7 % år 2014, 62,4 % kv, 47,3 % m.)
- Andelen sysselsatta i åldrarna 20–64 år ska överstiga 80 %. (Bas: 76,9 % år 2013. 75,3 % kv, 78,6 m.)
- Regioninvånarna ska ha landets högsta självskattade hälsa, med minskade skillnader mellan grupper och individer. (Bas: 73 % år 2012. 75 % högst i Sv.)

Bästa möjliga start i livet

Att investera i flickors och pojkars utveckling är en av de viktigaste vägarna till social hållbarhet och minskade skillnader i hälsa och utbildning. Förebyggande sociala satsningar bör ses som en investering som förväntas gynna både individen och den gemensamma samhällsekonomin, genom rätt insats vid rätt tillfälle.

Samverkan mellan myndigheter och kunskapsbaserade insatser ska stärka familjer och individer till mer jämlika förutsättningar för en god hälsa som gör att barn och unga klarar av skola och livet i övrigt. Det behövs ett koordinerat arbete mot barnfattigdom och de familjer som är i behov av extra stöd ska erbjudas tidiga och förebyggande insatser.

Barn och unga ska ges en röst i frågor som rör dem och beslut som tas kring barn och unga ska tas med utgångspunkt i barnets bästa. En skola med en trygg och stimulerande miljö för lärande och socialt sammanhang behövs för att stärka alla barns unika förmågor.

Den ideella sektorn, idrottsrörelsen, föreningslivet och studieförbunden ska ta tillvara och vidareutveckla individernas engagemang och intressen. Samverkan mellan skola och föreningsliv ökar andelen barn och unga som engagerar sig i meningsfull fritid och därigenom ges möjlighet till vidgade referensramar, nya nätverk och goda vanor. Genom att stimulera barn och ungas unika förmågor, delaktighet i sociala sammanhang och tillit till människor och samhällsinstitutioner skapas tilltro till framtiden och goda förutsättningar för hälsa och välfärd.

Säkra utbildning av högsta kvalitet i en attraktiv kunskapsregion

Skolan ska utjämna ojämlikheter och stärka alla barns unika förmågor. Barn med särskilda behov ska få stöd och hjälp utifrån sina behov och förutsättningar. Det måste därför vara högprioriterat att de nationella målen, om att alla ska klara

målen i grundskolan, uppfylls. Dessutom måste fler klara gymnasieskolan inom fyra år och vara redo att antingen läsa vidare eller arbeta.

Engagerade lärare med hög kompetens är avgörande för goda skolresultat. Behovet av fler lärare växer i takt med att befolkningen ökar. Kontinuerlig kompetensutveckling, bra arbetsvillkor och goda ledare behövs för att behålla lärare inom yrket samt locka fler att välja lärarutbildning. Utmaningen måste hanteras i samverkan mellan kommunerna, Uppsala universitet, näringslivet och regionens invånare. All utbildning ska baseras på forskning, professionens erfarenhet och individens delaktighet.

För att minska skillnaderna i utbildningsnivå mellan kvinnor och män är det angeläget att bredda rekryteringen till högre studier bland ungdomar från studieovana miljöer. Särskild uppmärksamhet bör ägnas pojkars bristande vilja att fortsätta på gymnasiet och högskolan. Folkhögskolornas studiemotiverande kurser kan byggas ut för att fler ska klara kraven för vidareutbildning.

Genom tillgång till utbildning av högsta kvalitet, goda livsvillkor med mötesplatser för kultur och nöjen samt tillgång till bostäder ska fler studenter lockas till vår region. För positionen som ledande kunskapsregion är det viktigt att fler väljer att stanna kvar i området efter examen.

Egen försörjning på en växande arbetsmarknad

För att Uppsala län ska ligga i framkant och klara strukturomvandlingen inom närings- och arbetsliv behövs satsningar på företagaranda, initiativförmåga, digital och social kompetens samt matematiskt och tekniskt kunnande.

Insatser för funktionsnedsatta, nyanlända och avhoppare från gymnasieskolan samt fler arbetstillfällen i ett växande arbetsliv är det viktigaste för att öka sysselsättningsgraden. Här krävs god samverkan mellan utbildningsväsende, näringsliv och myndigheter.

Äldre som orkar, vill och kan arbeta några år längre ska ses som en samhällsinvestering som ökar tillgången på arbetskraft. Många mindre företag som står inför generationsskifte erbjuder möjlighet för yngre att få en rivstart till egen företagsamhet.

Skapa goda möjligheter till livslångt lärande

Utbildningssystemet har en stor utmaning i att matcha utbildningar mot arbetslivets kompetensbehov och erbjuda möjligheter till kompetensutveckling. Detta bör ske med stor flexibilitet genom möjlighet till distansstudier och validering av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

Samverkan mellan utbildningsanordnare och branscher behöver öka för att förbereda ungdomar inför de krav som ställs på arbetsmarknaden. Arbetsplatser har en viktig uppgift i att erbjuda praktikplatser och en första jobbchans.

Det behöver finnas ett brett utbud av vuxen- och yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets efterfrågan, samtidigt som antalet sökande till yrkesinriktade utbildningar måste öka. Antalet platser inom yrkeshögskolan i Uppsala län behöver utökas, från dagens 1000 till väl över 3000, för att bli ett synligt alternativ i utbildningsutbudet.

Folkbildningen är en resurs för att minska utbildningsklyftorna i samhället, synliggöra mångfaldens potential och öka den sociala sammanhållningen. Möjligheten att utbilda sig genom studieförbunden och folkhögskolorna bör stärkas.

Utveckla en jämlik arbetsmarknad

De traditionella könsmönstren kring utbildningsval och rekrytering måste brytas. Det senare är särskilt viktigt för att klara kompetensförsörjningen inom flera branscher som rekryterar ensidigt från den ena halvan av befolkningen, exempelvis inom vård- och omsorgssektorn samt byggsektorn. En jämnare fördelning av föräldraledighet och bättre möjligheter till heltidsarbete, framför allt bland kvinnor, bidrar till ökad jämställdhet och egenmakt.

En ökad jämlikhet gynnar även innovation och ökad företagsamhet men rådande strukturer och attityder i samhället gör att potentialen inte tas tillvara fullt ut. Det gäller att undanröja strukturella hinder, genom utveckling av könsneutral rättvisa i trygghetssystemen, för att uppmuntra ett jämlikt företagande. Men även att företagsfrämjande aktörer är öppna för att få personer med utländsk bakgrund, ungdomar och kvinnor att starta och driva företag i större utsträckning än idag.

Påskynda integrering av nyanlända på arbetsmarknaden

Det är av yttersta vikt att regionens aktörer samverkar för att inträdet på arbetsmarknaden för nya invånare, och för dem som bott länge i landet utan arbete, sker så snabbt som möjligt.

Detta kräver en effektivare asylprövningsprocess och bättre samordnad introduktion av nyanlända. Långsiktiga lösningar för att öka inkluderingen är ett skolsystem som utjämnar skillnader och ger alla en bra start i livet, tillgång till bostad samt en fungerande arbetsmarknad.

En SFI-undervisning som bygger vidare på deltagarnas tidigare erfarenheter och yrkeskompetenser är grundläggande för integrationen. Att ha kunskaper i flera språk är en styrka, eftersom det underlättar kommunikation med kunder, patienter och människor från andra länder. Inom stora delar av forskning och näringsliv är engelska ett vanligt arbetsspråk. En utökad tillgång till tolkar är viktig bland annat för sjukvård och rättsväsende.

Hälsofrämjande arbete och en kvalitativ hälso- och sjukvård och omsorg

Genom hälsofrämjande och förebyggande arbete ges förutsättningar till god och jämlik hälsa hos länets invånare. Hälsofrämjande betyder att stärka de faktorer hos individer och samhälle som bidrar till att förbättra hälsan. Förebyggande arbete fokuserar på att minska de faktorer och de levnadsvanor som orsakar sjukdom eller ohälsa.

Levnadsvanor som rökning och stillasittande ökar risken för insjuknande i sjukdomar som diabetes typ 2, hjärt- och kärlsjukdomar och cancer. Idag vet vi att det går att förebygga många av våra vanligaste folksjukdomar genom goda levnadsvanor men också att förändrade vanor i sig är en viktig komponent i behandlingen av många sjukdomar. Det är därför avgörande att hälso- och sjukvården och omsor-

>>>

gen arbetar utifrån ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv.

Säkerställ en hälso- och sjukvård och omsorg av hög kvalitet

En kvalitativ och säker hälso- och sjukvård och omsorg, som är jämlik och tillgänglig utifrån behov, är avgörande för att länets medborgare ska kunna uppnå eller återfå bästa möjliga hälsa. Vården behöver utgå från individens egna förutsättningar och bygga på och stärka individens egen tilltro och förmåga. Inför framtiden behöver smartare och bättre anpassade välfärdstjänster utvecklas inom alla sektorer genom att individer, patienter och brukare får reellt medinflytande och blir medaktörer i utvecklingen.

Invånarna ska få sitt samlade behov av hälso- och sjukvård och social omsorg genom insatser nära bostaden i så hög grad som möjligt, vilket kräver god samverkan mellan huvudmän och en sammanhållen vårdkedja landsting – kommun. Varje person ska få den hjälp den behöver, bli bemött med respekt, få information och ha inflytande över vården och omsorgen oavsett vilken huvudman som är involverad i insatserna.

Individer med upplevelser av krig, flykt och långdragna asylprocesser ska erbjudas rätt stöd. Kunskapsläget behöver fördjupas på regional nivå och skolhälsovården byggas ut.

I regionen ska arbetet med god, säker och hälsofrämjande vård och omsorg genomsyra och integreras i det löpande arbetet och genom hela vårdkedjan. Verksamheter ska vila på en vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det fordras ett systematiskt arbetssätt och kompetens att ta till sig vetenskaplig och annan relevant ny kunskap och ledning och verksamheter ska därför kännetecknas av en kultur av kunskapssökande och ständiga förbättringar.

För att säkerställa god hälso- och sjukvård krävs aktiva insatser för att rekrytera och behålla personal.

EN VÄXANDE REGION

Nuläge, utmaningar och mål

Uppsala län är ett av landets snabbast växande län, nära integrerat med Stockholmregionen och omkringliggande län. Uppsala län växer med över en procent per år och passerade 355 000 invånare år 2016.

Enligt prognoser[2] bedöms planeringen inför 2050 behöva ta höjd för att:

- Befolkningen kan växa med uppemot 160 000 invånare. Omkring 70 % av tillväxten förväntas ske i kommunhuvudorterna (varav merparten i Uppsala) och resterande 30 % i de mindre orterna och på landsbygden.
- Antalet sysselsatta kan öka med drygt 45 %, motsvarande 75 000–80 000 fler jobb.
- Antalet bostäder behöver öka med 55 %, motsvarande ytterligare 90 000 bostäder.

Uppsala stad har en central roll i länet, som arbetsmarknad och för samhällsfunktioner, service, utbildning, kultur och nöjen. Staden är en viktig mötesplats för regionens invånare och besökare och måste därför vara lätt att nå, som nordlig kärna i huvudstadsregionen och storregional nod i Östra Mellansverige. Det är viktigt att fler företag och arbetstillfällen kan tillkomma i en attraktiv regionkärna samt att utveckla samspelet med andra kommuner i länet och kringliggande län. Därtill är Arlanda en viktig målpunkt och arbetsplatsområde för hela regionen.

Det är viktigt att utveckla hela länet, med övriga orter, landsbygd och skärgård utifrån deras förutsättningar och relationer inte bara till Uppsala utan även till andra län och städer, såsom Västerås, Stockholm, Gävle och Sala.

Samarbetet mellan enskilda kommuner i olika län har utökats under senare år. Knivsta arbetar aktivt i Arlandaregionen tillsammans med Sigtuna, Vallentuna och Upplands-Väsby. Enköping har bildat samarbetet Fyra Mälarstäder med Strängnäs, Eskilstuna och Västerås. I norr är Älvkarleby tätt sammanlänkat med Gävle och kommunerna i Gävleborgs län och i söder är Håbo tätt integrerat med Stockholms arbetsmarknad. Östhammar, Tierp och Heby samspelar allt starkare med Uppsala, tack vare bättre kommunikationer.

Den växande regionen för med sig ett antal utmaningar. Det gäller att bejaka en fortsatt befolkningstillväxt som innebär att fler människor kan ta del av regionens möjligheter men det innebär också stora utbyggnads- och investeringsbehov för bostäder, arbetsplatser, infrastruktur och service. Det är en stor ekonomisk utmaning för kommunerna.

En växande region ställer ökade krav på den fysiska infrastrukturen. Underhållet av dagens infrastruktur är eftersatt och kapaciteten bristfällig.

Den ökade rörligheten och tillgängligheten har många fördelar men ställer krav på utbyggnad av långsiktigt hållbara transportmedel och ett mer jämställt och jämlikt nyttjande av dessa. Samtidigt ger e-samhället nya möjligheter att ersätta fysisk interaktion med digital, vilka behöver tas tillvara.

Länets snabba utveckling måste ske i harmoni med miljö och klimat. De nationella klimat- och miljömålen måste uppfyllas, det ekologiska fotavtrycket minska, ekosystemtjänster säkras och naturresurser återanvändas för att uppnå dessa mål. Detta förutsätter sammanhållna åtgärder inom bostadsbyggande, regional planering, transportinfrastruktur och ett livskraftigt näringsliv.

Mål

- Planera för ca 5000 bostäder per år till år 2023 för att bygga ikapp behoven och därefter ca 2100 nya bostäder per år för att möta befolkningstillväxten.
- De samlade utsläppen av växthusgaser, i absoluta tal, ska ha minskat med minst 40 procent till år 2030, jämfört med år 1990. (Bas: 2 miljarder ton CO_2-ekvivalenter år 1990.)
- Minst 95 procent av alla hushåll och verksamheter ska vara anslutna till snabbt och kapacitetsstarkt bredband på minst 100 Mb/sek till 2030. (Bas: 67% och 52% år 2015)
- Antalet resor i kollektivtrafiken ska fördubblas till år 2020 och kollektivtrafikens marknadsandel av motoriserade resor ska fördubblas till år 2030. (Bas: år 2006).[3]

En regional strukturbild 2050

För att underlätta en helhetssyn på den regionala fysiska planeringen har en gemensam planeringsinriktning för hela Östra Mellansverige arbetats fram, med sikte på 2050. Den storregionala inriktningen konkretiseras i detta avsnitt i en strukturbild för Uppsala län. Strukturbilden pekar ut de högst prioriterade noderna och stråken som har en nyckelfunktion för målen för en växande region.

Strukturbilden är ramverk inför arbetet med andra strategiska styrdokument, såsom länsplan för regional transportinfrastruktur och trafikförsörjningsprogram.

>>>

[2] Utgår från Scenario Hög från WSP:s modellbaserade framskrivningar för ÖMS från år 2012, som aktualitetsprövats mot SCB:s senaste befolkningsprognos från hösten 2015 samt pendlingsregionens och länets trendmässiga utveckling.

[3] Målen för kollektivtrafiken utvecklas i landstingets trafikförsörjningsprogram.

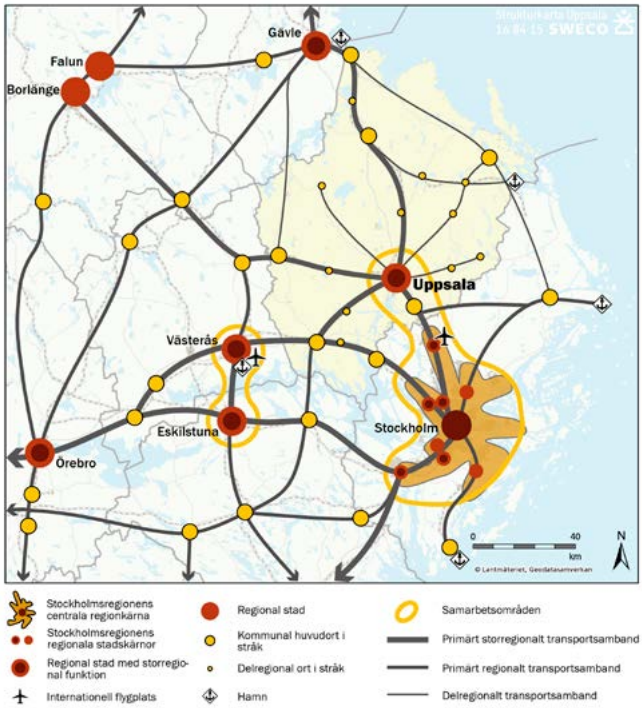

Den slutliga konkretiseringen sker genom kommunernas översiktsplanering, bostadsförsörjningsansvar och utvecklingsstrategier.[4]

En hållbar samhällsplanering och ett ökat bostadsbyggande

Planera för och bygg fler bostäder

Befolkningen ökar i länets samtliga kommuner. Samtidigt är läget på bostadsmarknaden mycket ansträngt. År 2016 rapporterar samtliga kommuner att det råder bostadsbrist, trots att utbyggnadstakten har ökat under senare år. Målet om antal nya bostäder är satt utifrån de årliga befolkningsökningarna, behovet av omflyttning och det strukturella underskottet på bostäder.

En fortsatt hög planberedskap behöver upprätthållas och handläggningen behöver ske effektivt med hög servicegrad. Det gäller också att se till att nybyggnationen blir långsiktigt hållbar.

För att öka rörligheten på bostadsmarknaden, och tillgodose olika gruppers behov, behöver det byggas mer och med blandade upplåtelseformer i olika storlekar. En stor och viktig utmaning i närtid är att öka utbudet av bostäder, företrädesvis hyresrätter. Det är särskilt viktigt för att unga vuxna, nyanlända och låg- och medelinkomsttagare ska komma in på bostadsmarknaden. Det har även betydelse för att klara rekryteringen av internationell kompetens till företag och forskning. För att klara bostadsförsörjningsbehovet och bygga levande livsmiljöer måste det till en effektiv och proaktiv planering i kommunerna och en övergripande regional planering.

Planera för och bygg täta, funktionsblandade miljöer

En tät bebyggelse och koncentration av människor bidrar till att skapa efterfrågan på kommersiell service och en starkare kollektivtrafik. Samlokalisering och sammanlänkning av bostäder, arbetsplatser, handel, privat service, offentlig omsorg samt rekreation minskar det totala transportbehovet och ökar tillgängligheten för invånarna.

I anslutning till stationslägen och centrumkärnor bör en balans mellan byggande av bostäder och verksamhetsytor eftersträvas. Täta, funktionsblandade stadsmiljöer är generellt attraktiva för näringsverksamhet, inte minst för olika kontakt- och/eller kunskapsintensiva näringar.

Uppsala är regional stad med en storregional funktion för Östra Mellansverige, enligt strukturbild 2050. Andra storregionala städer, som Örebro, Västerås, Eskilstuna, Gävle med flera, är prioriterade för att åstadkomma en flerkärnig och förstorad arbetsmarknad genom det storregionala (kollektiv)trafiksystemet. Dessa städer är viktiga för arbetspendling och resande samt har en särskild roll vid lokalisering av exempelvis högre utbildning, specialiserad sjukvård och myndighetsfunktioner.

Kommunhuvudorterna Enköping, Bålsta, Knivsta, Heby, Tierp, Östhammar och Skutskär är lokalt och delregionalt viktiga boende-, arbets- och serviceorter med givna roller som målpunkter i det regionala kollektivtrafiksystemet samt i vissa fall som tågstopp i den storregionala kollektivtrafiken.

Utpekade lokala noder är därutöver viktiga för tillgången till basservice och kollektivtrafik i regionen. De har även potential som utbyggnadsorter och hyser i vissa fall även större arbetsplatskoncentrationer av regional betydelse.

Stärk sambanden mellan bebyggelseutveckling och kollektiv trafik samt gång och cykel

Under 2014 gjordes omkring 40 miljoner resor med kollektivtrafiken i Uppsala län, varav stadstrafiken i Uppsala stad svarade för ca 22 miljoner resor. Kollektivtrafiken ger möjligheter till ökad sysselsättning genom pendling men bidrar även till minskad miljöbelastning, färre trafikolyckor, minskad trängsel och bättre folkhälsa genom renare luft och ökad fysisk rörlighet. Kollektivtrafiken har en central roll i utvecklandet av en resurseffektiv, mer jämställd och jämlik mobilitet. Därför behöver kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna öka väsentligt.

> *”Byggande av bostäder och lokaler behöver kopplas tydligt till befintlig infrastruktur och kollektivtrafik längs länets stråk”*

Byggande av bostäder och lokaler behöver kopplas tydligt till befintlig infrastruktur och kollektivtrafik längs länets stråk. Det behövs en integrerad syn på olika färdmedel och möjligheterna att kombinera dessa till en hel resa. Inom planeringen är det viktigt att säkra tillgången till kollektivtrafik och förbättra tillgängligheten till viktiga målpunkter såsom större arbetsplatser och besöksmål.

Utbyggd infrastruktur för gång och cykel underlättar resor

[4] Prioriterat i närtid är att säkerställa att regionens prioriteringar får genomslag i den nationella transportplanen 2018–2029 samt att utveckla stadsstrukturen i Östra Mellansverige med spårtrafiken som grund, i enlighet med överenskomna prioriteringar inom ÖMS-samarbetet och En bättre sits (EBS).

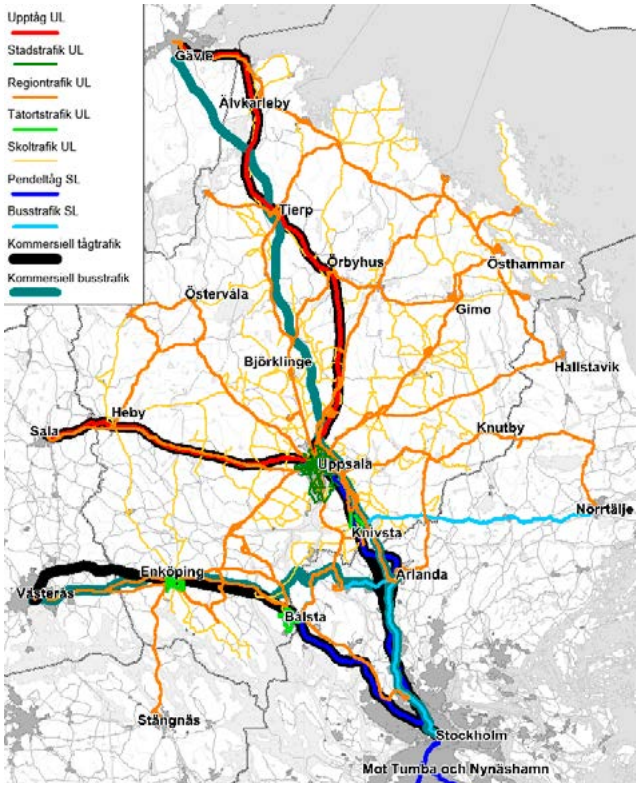

Regional kollektivtrafik i Uppsala län, 2015. Källa: Kollektivtrafikförvaltningen UL och Samtrafiken.

från dörr till dörr. Arbetspendling med cykel ska underlättas, längs säkra cykelvägar som kopplar samman tätorter med omlandet.

En tydligare flerkärnighet av orter längs transportstråken ska underlätta byggande på landsbygden och ger fler lokaliseringsalternativ för företag och organisationer, samtidigt som det förkortar restiderna. Därtill behövs bytespunkter för att möjliggöra för befolkningen i de mindre orterna och på landsbygden att nyttja regional kollektivtrafik och ta del av basservice.

Skapa hälsofrämjande och inkluderande livsmiljöer

Den fysiska och sociala miljön är viktig för att skapa hälsofrämjande, hållbara livsmiljöer. Ämnen i inomhus- och utomhusmiljön som har skapats eller utvunnits av samhället får inte hota människans hälsa eller den biologiska mångfalden. Även levnadsmiljön har stor betydelse för hälsa och välbefinnande. Alla invånare bör i största möjliga mån ha tillgång till naturområden och till trygga och välplanerade bostadsområden som främjar möten, rekreation och goda levnadsvanor, såsom vardaglig fysisk aktivitet. Sociala relationer och tillit mellan människor är hörnstenar i ett inkluderande samhälle. Det formas i bostadsområden, på skolor och arbetsplatser, i föreningslivet, på folkbiblioteken och i alla andra sammanhang där individer möts.

En trygghetsorienterad bostads- och samhällsplanering samt långsiktiga satsningar på jämställdhet och inkludering ökar känslan av trygghet. Samarbetet mellan skola, polis och socialtjänster behöver utvecklas. Kulturen behöver tas till vara som drivkraft för regionens hållbara utveckling och invånarnas välbefinnande genom att bidra till social sammanhållning och platsförankring.

Bättre tillgänglighet inom och mellan regioner

I länet finns ett antal viktiga kommunikationsstråk, som markeras i strukturbild 2050. Stråken har avgörande betydelse för inom- och genomgående gods- och persontransporter. De binder samman kommunhuvudorter med varandra för arbets- och studiependling samt näringslivets transporter. Det gäller att utveckla stråkens standard i takt med förväntade befolkningsökningar och godsflöden. Lika viktigt är det att tillgodose kapacitet och tillgängligheten till och från bostäder, till resecentra, arbetsplatser, kombiterminaler och andra målpunkter.

Prioriterade storregionala stråk

ABCX-stråket i sträckan Stockholm–Uppsala är landets största länsgränsöverskridande pendlingsstråk och det viktigaste stråket för en god utveckling i hela regionen. Ostkustbanan är dess viktigaste beståndsdel, tillsammans med E4:an. Stråket, som är av nationell vikt, förbinder landets norra delar med huvudstaden och Uppsala, som landet fjärde största stad, med Arlanda. Ytterligare två spår är högt prioriterade i närtid, för att stärka kopplingen mellan Uppsala och Stockholms län och möjliggöra ökat bostadsbyggande, exempelvis vid nya stationslägen i Uppsala Södra/Bergsbrunna och Alsike. Ostkustbanan till Uppsala utgör en naturlig förlängning av höghastighetståg från Malmö och Göteborg. I Uppsala finns en beredskap att hysa både vagnhallar och tågverkstäder.

I framtiden kommer godstrafiken att öka genom kopplingarna till Gävle hamn och Rosersberg/Arlanda, potentiellt också hamnen i Hargshamn för bulkvaror.

ABCU-stråket längs Mälarbanan och E18 binder samman Enköping och Håbo med Stockholm och Västerås, i en öst-västlig relation, med stora och växande flöden av person- och godstransporter.

Turtätheten i dessa två storregionala järnvägsstråk behöver öka. Det innebär att pendeltågs- och regionaltågstrafiken behöver utvecklas och samordnas avseende restider, turtäthet, uppehållsmönster och biljettsystem.

Det är högt prioriterat att koppla samman ABCX-stråket med Arlanda genom en ny järnvägsförbindelse mellan Enköping och Uppsala.

Prioriterade stationsorter för regionaltågstrafikens utveckling är Tierp, Uppsala, Knivsta, Enköping och Bålsta.

>>>

Regionala stråk

Dalabanestråket, med en konkurrenskraftig lokaltågstrafik och Riksväg 72, binder samman Uppsala och Heby med Sala och vidare norröver mot Falun/Borlänge. Dalabanan har stort behov av drift- och underhållsåtgärder och ökad kapacitet.

Riksväg 56, även kallad Räta linjen, förbinder Gävle–Heby med Västerås–Eskilstuna och vidare till Norrköping. Den är ett nationellt godsstråk som förbinder Norrland med Mälarregionen och södra Sverige.

Väg 55 förbinder den norra och södra delen av Mälaren och är därmed strategiskt viktig för att integrera Stockholm–Mälarregionen. Sträckan Enköping–Uppsala ingår i ett storregionalt sammanhang, där resandeutbytet är stort och restiderna kraftigt behöver förbättras för en utvecklad flerkärnighet och bättre tillgänglighet till Arlanda. En ombyggd Hjulstabro har stor betydelse för Mälarsjöfarten och de storregionala gods- och persontransporterna och bör rymmas inom den nationella transportramen.

Väg 70 är en nationell stomväg som kopplar an till E18 i Enköping mot Stockholm och Dalarna.

Utveckling och pågående investeringar i Stockholms län av väg 77 knyter an till behovet av öst-/västliga förbindelser norr om Mälaren, inte minst i relation till utvecklingen av Kapellskär som internationell gods- och passagerarhamn.

Delregionala stråk

Kuststråket längs väg 76 (Gävle–Älvkarleby–Östhammar–Norrtälje) fyller flera delregionala funktioner för arbetspendling, framför allt till de kärntekniska anläggningarna i Forsmark samt för godstransporter till/från Hargshamn. Det används även för transittrafik till/från Norrland samt Grisslehamn. Förbättringsåtgärder behövs för ökad säkerhet och tillgänglighet samt anslutning till väg 288.

Stråket till kusten (Uppsala–Östhammar) på väg 288 ska upprustas längs hela sträckan och binder därigenom bättre samman Roslagskusten med Uppsala och det storregionala kollektivtrafiksystemet. Stråket är viktigt för arbetspendling, utveckling av Forsmarkshalvön och för landsbygdsutveckling och fritidsboende.

Tvärstråket från Tierp–Gimo–Hargshamn, på väg 292 och Hargshamnsbanan, knyter ihop de norra delarna av regionen på tvären och är genom kopplingen till hamnen i Hargshamn även betydelsefull ur ett godsperspektiv.

De lokala stråken (Uppsala–Almunge–Knutby samt Uppsala–Östervåla), väg 282 resp. 272, ger tillgång till attraktiva utbyggnadsorter i länets nordöstra delar, med god tillgång till arbetsplatser i Uppsala stad och norra Stockholms län.

Minskad klimatpåverkan och bättre miljö

De övergripande nationella klimatmålen innebär att framtida utveckling inte får ske på bekostnad av miljön eller klimatet, utan ska bidra till ekologisk återhämtning. Samtidigt förutsätter en sund samhällsutveckling ett långsiktigt hälsosamt och konkurrenskraftigt näringsliv. Med en hållbar utveckling ska båda ambitionerna kunna uppnås samtidigt.

Länet behöver skapa ökad beredskap och förmåga att anpassa samhällsutvecklingen efter snabba förändringar och vända kriser till möjligheter. Alla delar av samhället måste fungera väl och minimera sårbarheten inför effekten av klimatförändringar, konflikter, driftavbrott och resursknapphet. Det ger stabila förutsättningar för hållbar utveckling.

Möjliggör kretsloppsanpassade och effektiva energisystem

Energianvändningen, medräknat transportsektorn och jordbrukssektorn, står för ca 60 procent av länets klimatpåverkande utsläpp. Eftersom tillgången till förnybar energi är begränsad är det viktigt att hushålla med den, vilket innebär fortsatt fokus på energieffektivisering i bebyggelse, transporter, verksamheter och hushåll.

I samband med upprustning av bebyggelsen från rekordåren på 1960–70-talen ges tillfälle att minska energianvändningen i fastighetsbeståndet. Nybyggnation bör ske med giftfria och förnybara materialval och hög energistandard för att uppfylla de uppsatta miljömålen.

Samspelet mellan storskalig och småskalig förnybar energi, som sol, vind, vatten och bioenergi, blir allt viktigare. Smarta elnät och mikroproduktion av förnybar el behöver utvecklas, liksom mer storskaliga satsningar på förnybar energi. Det behöver även utvecklas och etableras olika former av energilagring för att energitillgången ska kunna säkras. Med hänsyn till länets stora kunnande och installerade kapacitet inom området finns kärnkraft med som komponent även i kommande decenniers energiförsörjning. Oavsett produktionsmix gäller det att näringslivet garanteras tillgång till säker el till konkurrenskraftiga priser.

Utveckla hållbara godstransporter

Hållbara godstransporter är grundläggande för samhällets och näringslivets utveckling. Godstransporterna behöver hanteras hållbart och effektivt genom en storregional godsstrategi i samverkan med övriga län i Östra Mellansverige. Strategin behöver även beröra behovet och lokaliseringen av större distributionscentraler och kombiterminaler. Regionalt och lokalt behövs en ökad samordning av transporter och varudistribution.

Med ökad Östersjöhandel, utvecklingen vid Arlanda/Rosersberg och i Gävle hamn kommer större godsflöden att färdas såväl i öst-västlig riktning norr om Mälaren som nord-sydlig riktning längs Ostkustbanan. Hargshamn och Kapellskär samt Skutskärs hamn kan förutses få allt viktigare roller i regionens framtida godsstruktur. Det är viktigt att säkerställa kapaciteten till och från hamnarna utifrån deras potential och efterfrågan på deras tjänster. För Hargshamn är en farledsfördjupning angelägen för att större fartyg ska kunna anlöpa hamnen.

Idag sker många godstransporter med lastbil, där transport på andra trafikslag vore önskvärt. En betydligt större del av lågvärdigt och icke tidskritiskt gods bör kunna transporteras sjövägen. Med Mälaren som nav inom Stockholm–Mälardalen kan ökad distribution på vattenvägar ge bättre möjligheter för varuförsörjning med minskad klimatpåverkan. Brister i järnvägssystemet behöver åtgärdas och godstrafik på tåg användas mer rationellt och effektivt, med lösningar som kopplar samman transportslagen och underlättar omlastning.

Utveckla infrastruktur för hållbara drivmedel

För att klara utfasningen av fossila bränslen krävs såväl teknikutveckling, hållbart samhällsbyggande som beteendeförändringar. En utbyggd infrastruktur för hållbara drivmedel behöver säkerställas. Offentliga aktörer bör leda utvecklingen mot en effektiv och kretsloppsanpassad energiförsörjning genom sina val av fordon och färdmedel, energileverantörer, vid utformning och lokalisering av lokaler samt vid upphandling av varor och tjänster. Kollektivtrafik och den offentliga fordonsparken ska vara fossilfri senast år 2020 och alla upphandlade transporter ska vara fossilfria till 2025.

Det offentliga bör även uppmuntra och påskynda initiativ från näringslivet samt individuellt ansvarstagande för att spara energi och ställa om till förnybara bränslen. Genom att konsumera produkter och tjänster på ett hållbart och resurseffektivt sätt kan såväl individer som institutioner minska spridningen och exponeringen av miljögifter i samhället, gynna naturens återhämtning och bidra till en bättre hälsa.

Utveckla den digitala infrastrukturen

Tillgång till bredband och en ökad IT-användning gör att fysiska möten och transporter kan ersättas med mer resurseffektiv digital kommunikation. För länets glesbefolkade delar är tillgången till kapacitetsstarkt bredband, goda kommunikationer och tillgång till grundläggande kommersiell och offentliga service nödvändigt. Genom digitaliseringen och utbyggda e-tjänster får invånarna tillgång till information, samhällsservice, sjukvård i hemmet, kulturutbud och möjlighet att kommunicera, studera, arbeta, driva företag och nå kunder oberoende av bostadsort.

> *”De övergripande nationella klimatmålen innebär att framtida utveckling inte får ske på bekostnad av miljön eller klimatet, utan ska bidra till ekologisk återhämtning. Samtidigt förutsätter en sund samhällsutveckling ett långsiktigt hälsosamt och konkurrenskraftigt näringsliv.”*

Utbyggnaden av snabbt och kapacitetsstarkt bredband är därför en prioriterad fråga. Det innebär ett särskilt samhällsansvar i regionens mer glesbefolkade delar, där de kommersiella aktörerna inte är verksamma.

Samtidigt krävs en satsning på stärkt användar-, utvecklar- och beställarkompetens för att ta vara på e-samhällets potential inom elektronisk förvaltning, service, marknadsföring, ehälsa, handel, distansarbete, tjänsteutveckling etc. Folkbildningens aktörer, genom folkbiblioteken och studieförbunden, har en viktig roll för att minska det digitala utanförskapet.

EN NYSKAPANDE REGION

Nuläge, utmaningar och mål

Näringslivet i Uppsala län utvecklas starkt men skiljer sig åt geografiskt. I norr och väst är industritraditionen fortfarande dominerande, samtidigt som småföretagandet växer. I sydväst ingår Enköping och Håbo mer i Stockholmregionens näringsliv, med logistik, byggverksamhet och en växande tjänstesektor som grund. Heby är starkt inom gröna näringar och ett växande e-handelskluster i Morgongåva. Uppsala kommun har en hög andel sysselsatta inom offentliga verksamheter, flera globalt verksamma företag och en växande privat företagsamhet. Småföretagandet växer snabbt i Knivsta, som också drar nytta av ett utmärkt pendlingsläge. Länet som helhet kan uppvisa en stor branschbredd, vilket bidrar till en robust arbetsmarknad.

Alla slags företag behövs för att svara upp mot invånarnas behov av service, handel och tjänster. Högre löner och hushållens konsumtion driver tillväxten framåt och skapar nya jobb. En långsiktigt hållbar tillväxt förutsätter emellertid ett högre värdeskapande, som ges av fler globalt konkurrenskraftiga företag. Ny och befintlig kunskap behöver omsättas i högkvalificerade varor och tjänster, som kan skapa värden och en sund samhällsutveckling i en hårdnande global konkurrens.

Regionen uppvisar särskilda styrkor inom life science, informations- och kommunikationsteknologi (ICT), energi- och miljöområdet och den kunskapsintensiva verkstadsindustrin. Allt fler nischade tillväxtbolag uppkommer även inom områdena ehälsa, nya material, rymdforskning, livsmedelsförsörjning, resurseffektivitet och högspecialiserad sjukvård för människor och djur. Genom ökad integration med Stockholm–Mälarregionen ökar förmågan till konkurrenskraftig specialisering.

Den globaliserade ekonomin öppnar fler möjligheter än någonsin tidigare, samtidigt som konkurrensen mellan städer och regioner ökar. Utifrån ranking och värdering av objektiva data har Uppsala län förutsättningar att möta denna konkurrens på samma nivå som framstående platser som Cambridge, Freiburg, Grenoble, Utrecht, Oxford och Leiden. Särskilt om länet drar nytta av Stockholms dragningskraft.

Uppsalaregionen har dock inte riktigt lyckats omsätta dessa goda förutsättningar i ekonomisk styrka, internationell ryktbarhet och attraktionskraft. Det ligger en betydande potential i att locka till sig fler företagsetableringar, att skapa ökade värden ur den höga andelen FoU-investeringar och få fler företag att verka på internationella marknader. Arbetsmarknaden är heller inte tillräckligt inkluderande och jämställdheten avspeglas inte i hur företag rekryterar och närmar sig marknaden.

Omställningen av samhället till en smart och fossilfri tillväxt, tillsammans med en accelererande digitalisering och utvecklingen av nya material i en global miljö, väntas skapa helt nya spelregler och förutsättningar för näringslivet. Även på detta område kan mer göras.

Delningsekonomi och cirkulär ekonomi växer fram som svar på nödvändigheten att hushålla med allt mer knappa naturresurser. Allt fler företag vittnar om att högt satta klimatmål stimulerar innovationstakten, reducerar kostnader och stärker varumärken som ansluter sig till förändringarna. Klimatmålens gränser, tillsammans med bland annat målen om ren luft, god vattenkvalitet och en giftfri miljö, skapar ett ramverk och förutsättningar för företag att våga gå före och vinna framgång genom att deras varumärken förknippas med hållbarhet.

Mål

- Antalet globalt konkurrenskraftiga innovativa och entreprenöriella företag ska öka. Indikatorer: antalet exporterande företag (Bas: 924 år 2013) och exportvärdets andel av BRP (Bas: 17 % år 2013).
- Privata och offentliga investeringar i FoU ska uppgå till minst 6 % av bruttoregionalprodukten (BRP). (Bas: 5,8 % år 2013.)
- Antal nystartade företag per år ska överstiga 13 företag per 1000 inv. (Bas: 11,6 år 2014.)

Innovationsområde för smart tillväxt

För att säkra och stärka rollen som nyskapande region och vidga arbetsmarknaden, behöver antalet konkurrenskraftiga innovativa och entreprenöriella företag öka, samtidigt som nya samhällstjänster kan utvecklas.

Regionen behöver stärka sin position som globalt intressant innovationsområde, genom att knyta samman företag, kompetenser och resurser i alla kommuner och utveckla samspelet och tillgängligheten mellan landsbygd, tätorter och olika stadsmiljöer i ett regionalt ekosystem för innovation. Detta för att möta den internationella trenden att företag och talangfulla människor gärna söker sig till stadsområden som är anpassade till fotgängare och cyklister, som är förbundna med kollektivtrafik och som erbjuder kreativa mötesplatser och nöjen.

Utveckla det regionala innovationssystemet

Det gäller att dra nytta av utvecklingskraften i alla kommuner, genom att göra regionens sammanhållna innovationsstödssystem tillgängligt för företag och entreprenörer oavsett ursprung och hemvist.

Genom tätt samarbete mellan innovations- och företags-

främjande aktörer ska huvudprincipen vara att varje företag ska kunna hänvisas rätt, oavsett vilken ingång det väljer, och få stöd steg för steg genom sin tidiga utveckling.

Innovationssystemet behöver kompletteras med både fysiska och organisatoriska mötesplatser för företag drivna av kvinnor och män, inom olika branscher och med olika storlek. Därför behöver länets stora företag involveras mer aktivt i innovationssystemet.

De innovations- och företagsfrämjande aktörerna ska stödja olika typer av innovationer i små och medelstora företag och prioritera en näringslivsutveckling som samtidigt bidrar till minskad klimatpåverkan och hushållning med ändliga resurser.

Det gäller även att utveckla öppna och starka regionala kunskapsmiljöer, produktionsmiljöer och användarmiljöer, där nya varor, produkter och tjänster kan utvecklas utifrån kunders behov. Detta underlättas av ett strukturerat quad-helix-samarbete som inkluderar det civila samhället i regionens redan väl etablerade samarbete mellan akademi, samhälle och näringsliv. En fortsatt utveckling av testbäddar bör understödjas, liksom satsningar på kompetensförsörjning.

> *”För att säkra och stärka rollen som nyskapande region och vidga arbetsmarknaden, behöver antalet konkurrenskraftiga innovativa och entreprenöriella företag öka.”*

Det finansiella systemet behöver kunna matcha alla faser av ett företags utveckling. Genom att stärka regionens attraktionskraft och synlighet kan företag få tillgång till en ökad andel av det riskkapital som nu är koncentrerat framför allt till Stockholm.

Utveckla och koppla samman konkurrenskraftiga företag och kluster

Ingen kan veta vilka branscher och företag som blir framtidens flaggskepp. Regionens näringsliv uppvisar dock ett antal styrkeområden.

I regionens norra delar samlas **kunskapsintensiva industriföretag** som håller yppersta klass internationellt inom områden som massatillverkning, kärnkraft, verktygstillverkning, specialgjutning, pulvermetallurgi och specialkablage. Branschen bör dra nytta av regeringens strategi för nyindustrialisering, som syftar till att stärka industrin genom digital teknologi, klimatomställning, samarbete med mindre innovationsbolag och stärka forskning och utveckling inom industrin.

På **energi- och miljöområdet** utvecklas inom hela regionen ny teknik för småskalig energiproduktion, energilagring och avfallslösningar som både löser problem på hemmaplan och har potential att etableras på världsmarknaden. Nya metoder och projekt som understödjer övergången till en ekonomi med reducerad resursanvändning, kloka materialval och mindre koldioxidutsläpp ska uppmuntras och stödjas.

Gröna näringar är ett regionalt profilområde under stark utveckling, inte minst genom satsningar på nytt campus vid SLU Ultuna och bildandet av Green Innovation Park.

Inom **tech-branschen**, eller ICT, uppstår nya företag som etablerar sig globalt från första dag med mobilapplikationer, betalningslösningar, musiktjänster och spel. Branschen präglas av snabb tillväxt och kan dra nytta av utvecklingskraften och nätverken i Stockholm och Kista.

Life science (livsvetenskaper) är en mycket viktig industri för Sverige och med särskild relevans för hela Stockholm–Uppsalaregionen. Denna sektor bidrar genom ny teknik, behandlingsmetoder och diagnoser till bättre vårdkvalitet och ökad hälsa och ett längre liv med kvalitet även i äldre år för befolkningen. Framgången har vilat på en unik och nära samverkan mellan företag, forskare och den svenska hälso- och sjukvården, där för Uppsalas del Pharmacia historiskt haft en helt avgörande roll.

För en utvecklad smart specialisering och ökad innovationskraft behöver dessa olika styrkeområden korsbefruktas genom nya mötesplatser och samarbetsprojekt. De traditionella branscherna och mindre innovationsbolag behöver mötas och kreativiteten från de kulturella och kreativa näringarna tas tillvara.

Stärk hälso- och sjukvården och Akademiska sjukhuset som regional utvecklingskraft

Akademiska sjukhuset är ett av landets sju universitetssjukhus, med uppdrag att leverera avancerad sjukvård och att bedriva medicinsk och farmaceutisk forskning och utbildning i samarbete med Uppsala universitet. Ett annat viktigt uppdrag är att leverera samhällsnytta av betydelse för regionens utveckling, där forskningskunniga medarbetare, närhet till akademisk miljö, patienter, patientdata och avancerad utrustning på Akademiska sjukhuset utgör ett nav i regionens framgångsrika life science-system.

Eftersom nuvarande Uppsala län är för litet för att bära ett universitetssjukhus på egen hand, krävs det en fördjupad samverkan och en tillräcklig patientvolym från övriga aktörer i sjukvårdsregionen och nationellt. Sjukhuset levererar vård för cirka två miljarder kronor per år externt, varav merparten till landsting inom Uppsala–Örebro sjukvårdsregion. Denna vård omfattar i huvudsak så kallad högspecialiserad vård inom till exempel neurokirurgi, neurologi, barnsjukvård, cancersjukvård samt thoraxkirurgi.

På sikt är ett ökat samarbete över gränserna, med andra sjukhus och universitet i landet och parter inom EU, en naturlig väg till ytterligare specialisering, spets och finansiering. Den patientnära, kliniska forskningen ska vara en stark plattform för innovationer och industriell utveckling.

Ledstjärnan för Region Uppsalas forskning ska vara att generera patientnytta. De forskningsprojekt som Region Uppsala deltar i ska vara sådana där forskningens resultat kan tillämpas i vården inom en period på cirka tre år. Fokus på patientnytta innebär också att den kliniska forskningen i första hand ska läggas på de stora folksjukdomarna.

Den medicintekniska testbädden Innovation Akademiska behöver stärkas och ges vidgat handlingsutrymme, så att såväl interna som externa idéer till patientnära och resurseffektiva lösningar snabbare omsätts i nya

>>>

produkter, metoder och processer som vinner inträde i vården. På motsvarande sätt bör entreprenörskap tas tillvara inom kommunala verksamheter och offentliga bolag för att stimulera innovationer och långsiktigt värdeskapande företagande.

Befäst Uppsala universitets och SLU:s ställning som globalt ledande lärosäten

Uppsala universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) har sedan länge haft avgörande betydelse för regionens utveckling och varumärke som kunskapsnod och centrum för utbildning, forskning och innovationskraft. Uppsala universitet återfinns vanligen bland de 60–80 bästa universiteten totalt i världen och SLU rankas bland de tio bästa mindre och mer specialiserade universiteten.

För att befästa universitetens ställning bland globalt ledande lärosäten behövs en ökad andel basanslag för forskning och stärkt finansiering av såväl utbildning som forskningsinfrastruktur. Ur de stora satsningarna på forskning behöver fler banbrytande upptäckter och innovationer utvecklas till framgångsrika företag. Samverkan mellan universiteten, näringsliv och omgivande samhälle behöver utökas för ömsesidig nytta. Att stärka banden mellan den akademiska forskningen i Uppsala och regionens industriella styrkeområden har högsta prioritet.

Genom att knyta samman länets forskningsinfrastruktur med näringslivet och universitet och högskolor i Stockholm, inom exempelvis life science (Hagastaden) och ICT (Kista), blir styrkan ännu större.

Utbudet av studieplatser vid Uppsala universitet och SLU bör ligga i nivå med målet att långsiktigt kunna bredda rekryteringen till högre utbildning från närregionen, säkra fortsatt riksrekrytering och även attrahera utländska studenter.

Fler och växande företag

Skapa ett gott företagsklimat och underlätta för entreprenörer

Varje kommun bör sträva efter att erbjuda ett så bra företagarklimat som möjligt, så att fler män och kvinnor kan starta företag med både bredd och spets. Fler nystartade företag bidrar till ökad dynamik i ekonomin och ger en mer diversifierad arbetsmarknad. Samtidigt måste redan befintliga företag ges förutsättningar att växa och att växa snabbt, eftersom merparten av nya jobb skapas i relativt nystartade företag som växer snabbt.

Det gäller att vårda de företag som redan finns etablerade och uppmuntra dem att göra nya investeringar på orten. Därför behöver alla kommuner utvecklas till exceptionellt goda värdkommuner för redan etablerade företag och uppmuntra företagarna att träda fram som förebilder och ambassadörer för orten. Näringslivets internationalisering och det ökade utländska ägandet gör att platsens förmåga att skapa rätt förutsättningar för framgång blir allt viktigare.

Grunden för ökad företagsamhet läggs genom ett stödjande företagsklimat med kundservice, effektiv hantering och gott bemötande. För företagen ska det vara lätt att göra rätt. Anställda i region och kommuner ska ha som utgångspunkt att ge bästa möjliga service till sina kunder, oavsett om det gäller skola, företagsservice, omsorg eller myndighetsutövning. Kulturen ska vara stöttande och serviceinriktad mer än kontrollerande.

Snabbhet, minskade vänte- och handläggningstider, att ligga steget före, att förstå och se helheten för företagaren och inte bara sitt eget arbetsområde och att förenkla regelverk bör eftersträvas. Med e-tjänster för ansökningar, tillstånd och kommunikation med myndigheter blir servicen tillgänglig överallt, hela tiden.

Som mått på framgång ska ständiga förbättringar i service till invånare och företag eftersträvas i undersökningar av företagsklimat och nöjd-kund-index.

Stöd fler företag att bli internationellt verksamma

Den framtida ekonomiska tillväxten kommer framför allt att ske på marknader utanför Sverige. I enlighet med regeringens exportstrategi gäller det därför att fler små och medelstora företag vågar och vill agera internationellt och att svenska varor, tjänster och system når ännu högre upp i förädlingskedjan. Det gäller även att fler företag kan inleda samarbeten med leverantörer, kunder och genom FoU, som gör att hela värdekedjan internationaliseras i större omfattning.

Ett välkoordinerat samarbete mellan företagsfrämjande aktörer som Almi och UIC ska därför underlätta för företag att ta klivet över nationsgränsen när detta ofta kan vara komplicerat och kräver förberedelser. Genom digitaliseringen och nya affärsmodeller blir det dock allt vanligare att små nystartade företag startar globalt direkt.

Underlätta för nya etableringar och investeringar

För att möta konkurrensen om kompetens, företag och investeringar mellan platser i världen behövs det ett samordnat regionalt etableringsfrämjande arbete. Var för sig har endast ett fåtal kommuner resurser att ensamma söka upp och bearbeta potentiella etablerare.

Det gäller att vässa det gemensamma erbjudandet, paketera precisa investeringsmöjligheter till utpekade företag och förbättra mottagningskapaciteten, för att på ett effektivt sätt kunna ta emot förfrågningar och människor och företag som vill etablera sig här. Det är viktigt att visa vilka förutsättningar som kan tillhandahållas, vad gäller tillgång till kompetens, markberedskap, kommunikationer, tillstånd, servicegrad med mera. Ett gott bemötande och förståelse för företagens individuella behov omfattar information om och tillgång till bostäder, förskola/skola, sysselsättning till medföljande partner, tillgång till sociala nätverk och fritidsaktiviteter.

Närvaron och framgången inom Stockholm Business Alliance stärks om regionens kommuner och aktörer samordnar sig bättre internt.

Kraftsamla för ökad global synlighet

I länet finns flera organisationer som verkar inom olika internationella nätverk och som tar emot utländska delegationer och besökare från andra länder. Till dessa hör Uppsala universitet och SLU, Länsstyrelsen i Uppsala län, Uppsala kommun, Region Uppsala och Handelskammaren. Trots omfattande nätverk är regionens aktörer små på den globala arenan. Därför krävs det kraftsamling och ökat samarbete.

Regionen bör kontinuerligt delta i internationella nätverk, samarbetsorganisationer, forskningssamarbeten och företagsnätverk för att skapa och upprätthålla strategiska allianser till platser på samtliga kontinenter. Genom benchmarking och erfarenhetsutbyte med andra platser i Europa och övriga världen ges inspiration och stöd i framtida utvecklingsarbete.

Ökad medverkan i gränsöverskridande samarbeten ger regionen tillgång till utvecklingsresurser och kompetens. Region Uppsala och övriga aktörer i regionen bör öka sitt engagemang i dessa sammanhang och dra nytta av EU:s samarbetsstruktur.

Utvecklingskraft och kreativitet i hela regionen

Utveckla samspelet mellan länets alla delar

Samspelet mellan länets olika delar behöver utvecklas, mellan landsbygd, tätorter och städer. Särskilt som närmare en tredjedel av befolkningen bor på landsbygden eller på mindre orter. Landsbygden är ett viktigt konkurrensmedel för etableringar, då få platser i Europa har så mycket och så attraktiv landsbygd som Sverige.

För att öka den regionala självförsörjningsgraden och möjliggöra miljömässigt hållbar livsmedelsproduktion gäller det att Uppsalaslättens bördiga jordar och regionens stora kunnande inom gröna näringar tas tillvara. Ökad samverkan och kunskapsöverföring mellan universiteten, företagare och lantbrukare inom gröna näringar och boende på landsbygden behövs för att öka förädlingsvärdet och innovationskraften.

Insatser för landsbygden ska skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god offentlig och privat service inom rimliga avstånd och goda kollektiva transporter till delregionala orter. På landsbygden och i stads- och tätortsnära områden ska drivkraften vad gäller företagsamhet, kretsloppstänkande och omställning till ett hållbart samhälle tas tillvara. De produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vårt välbefinnande måste värnas.

Utveckla en kulturregion med internationell lyskraft

Kulturen medverkar till att stärka de värden som är viktiga för en region präglad av öppenhet och tolerans. Regional kulturplan 2015–2018 lyfter fram mod, bildning och nytänkande som förutsättning för en framgångsrik region. Det ska förverkligas genom ett rikt konstliv, en ökad kulturell delaktighet och en attraktiv livsmiljö. Den kulturella infrastrukturen med kulturinstitutioner, det fria professionella kulturlivet och aktörer inom civilsamhället bidrar till att skapa estetiska upplevelser och dynamiska mötesplatser på folkbibliotek, i studiecirklar, vid musik- och scenkonstföreställningar.

Kulturen har både en direkt och en indirekt påverkan på regionens utveckling. Direkt påverkan sker i form av satsade medel, investeringar och sysselsättning i konstnärlig verksamhet samt i kulturella och kreativa näringar. Indirekt påverkan sker genom att kulturen bidrar till platsers attraktivitet, företags kreativitet samt människors hälsa och välbefinnande.

Kultur- och folkbildningsaktörer kan spela en aktiv roll i arbetet med integration av nyanlända och människor med olika bakgrund berikar regionens kreativitet och kulturella mångfald.

Utveckla destinationer för stärkt och hållbar besöksnäring

Besöksnäringen spelar en stor roll för utveckling och livskraft på landsbygden och för storstäderna som besöksmål, centrum för evenemang, mässor och möten.

Aktörer inom hela näringen– turistbyråer, taxichaufförer, hotellpersonal och anställda inom handeln – behöver samverka för att marknadsföra regionens attraktioner. Aktörerna ska svara för ett gott bemötande och bidra till ett positivt värdskap och personliga möten som skapar minnen för livet bland besökarna.

Kulturen är viktig för besöksnäringen, då ett rikt kulturliv är en anledning till besök. Företag inom kulturella och kreativa näringar bör få tillgång till det innovationsstödjande systemet, dels för att utveckla sin egen verksamhet, dels för att få möjlighet att möta företag från andra branscher.

För att få fler kommersiella gästnätter och utländska besökare behöver nya och bättre tematiska erbjudanden för besöksnäringens målgrupper skapas och paketeras. Regionens olika besöksmål och reseanledningar behöver tydliggöras gentemot olika geografiska målmarknader, samtidigt som språkkunskaperna inom branschen breddas.

Inom näringen behövs mer av entreprenörskap, företagande och kompetensutveckling samt tillgång till finansiering. Ökad kunskap om och samverkan kring marknadsföring är nödvändig, inte minst via digitala kanaler. Med fler konferenser, kultur- och idrottsevenemang, utvecklade destinationer och tillgängliga natur- och kulturmiljöer kan omsättningen öka och jobb skapas. En ökad turism måste kombineras med miljövänligt resande och ett hållbart agerande.

RESULTATINRIKTAT GENOMFÖRANDE

De beslut som fattas idag formar framtidens samhälle. Denna strategi visar på en riktning framåt och pekar ut vad som behöver göras för att skapa förutsättningar för ett gott liv i en nyskapande kunskapsregion. Genom att ta ställning till ett önskvärt läge i framtiden är det lättare att fatta rätt beslut och att hitta rätt samarbetsformer.

Höga ambitioner att utveckla vår region till en plats där invånarna har ett gott liv måste dock gå hand i hand med de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna att klara den hållbara utvecklingen. Detta kräver stort ansvarstagande med väl fungerande institutioner och en ekonomi i balans.

Arbetet bygger på en kontinuerlig dialog mellan den lokala och den regionala nivån, där ny kunskap och nya perspektiv ständigt tillförs. Det krävs att olika aktörer tar ansvar för sina respektive kompetensområden och att medborgarna engageras i arbetet.

Region Uppsala ansvarar för att leda och driva det regionala utvecklingsarbetet i samverkan med länets kommuner, länsstyrelsen och övriga berörda statliga myndigheter, företrädare för berörda organisationer och näringsliv.

Denna utvecklingsstrategi är således vägledande för aktörer på nationell och regional nivå, stödjande för dem som verkar på kommunal och lokal nivå och inspirerande för näringslivet och den ideella sektorn.

Mötesarenor, överenskommelser och uppföljning

Som regionalt utvecklingsansvarig aktör ska Region Uppsala vara en plattform för samverkan kring gemensamma utmaningar och mötesplats för kommunerna och andra aktörer, både på politisk nivå och mellan tjänstemän och andra aktörer. Under Region Uppsalas ledning möts en mångfald av frågeställningar och sakområdesansvar som har betydelse för regionens utveckling.

Budgetar och verksamhetsplaner, strategier och handlingsprogram, projekt och investeringar, översiktsplaner och insatser – alla är de på ett eller annat sätt en del av regionens utveckling. Utvecklingsstrategin fäster hos alla aktörer om den blir utgångspunkt när andra strategier och verksamhetsplaner beslutas, när handlingsprogram sjösätts och när samarbetsprojekt inleds.

I Region Uppsalas regionplan och budget (RPB) konkretiseras de delar av utvecklingsstrategin som Region Uppsala har ansvar för.

Kommunerna har en central roll för det lokala och regionala utvecklingsarbetet genom sina verksamhetsområden och långsiktiga fysiska planering.

Andra aktörer behöver konkretisera hur de, utifrån sina olika uppdrag och möjligheter, kan bidra till att tidigare utpekade mål hanteras och åtaganden ingås. Det gäller att systematisera, koordinera och utveckla befintliga strukturer i regionen. Att se till samhällsuppdraget, snarare än att fastna i det egna stupröret. När så krävs kommer Region Uppsala att ta initiativ till nya handlingsplaner för ett resultatinriktat genomförande.

Region Uppsala ska bidra till mer av helhetssyn, en löpande omvärldsbevakning och en förmåga för regionen att anpassa sig till ständig förändringar.

Region Uppsala finansierar vissa utvecklingsfrämjande aktörer med årliga verksamhetsstöd och projektmedel. Dessa kombineras med årliga uppdragsavtal.

Region Uppsala föreslår att treåriga överenskommelser tecknas med varje kommun om hur samverkan ska bedrivas och vilka insatser som ska prioriteras, med utgångspunkt från den regionala utvecklingsstrategin. Överenskommelserna följs upp vid årliga utvecklingsdialoger om vad som gjorts och uppnåtts samt vad som ska göras tillsammans framöver. Detta arbete ska ske inom ramen för den samverkansstruktur mellan Region Uppsala och länets kommuner som etableras inför 2017.

Liknande överenskommelser kan även tecknas med andra aktörer eller inom olika samarbetskonstellationer. Efter remisshantering kan dessa aktörer namnges närmare.

Region Uppsala svarar för årlig uppföljning av hur regionen utvecklas, med utgångspunkt från angivna mål och överenskommelser.

Utveckla en erkänt god samverkan

Samverkan och närheten mellan människor och organisationer i Uppsala län är omvittnat god men behöver utvecklas ytterligare. Inom flera sektorer krävs ökad samordning och ett helhetstänk som sträcker sig över administrativa gränser och mellan sektorer. Det fordras ett regionalt ledarskap som kan prioritera och vägleda utifrån tydligt uttalade ambitioner.

Pågående regionalisering erbjuder en möjlighet att åstadkomma en mer kraftfull samordning av olika frågor på regional nivå och därmed få ett bättre genomslag av olika politiska beslut.

Skapa ekonomiska förutsättningar för utveckling

Fram till 2020 väntas Sverige ha en god BNP-tillväxt men utvecklingen är osäker. Under stabila förhållanden väntas god utveckling av sysselsättning och skatteunderlag. Trots

det bedöms resultaten i kommuner och landsting komma att försämras till följd av ökade kostnader för verksamheterna och demografisk utveckling. Till detta kommer att dagens och framtidens invånare lär ställa ökade krav på servicen vad gäller kvalitet och individuella behov.

Kostnaden för hälso- och sjukvården har ökat snabbare än den ekonomiska tillväxten, mätt i BNP, och behoven ökar i takt med att fler sjukdomar kan botas, allt svårare kirurgiska ingrepp kan göras och nya mediciner utvecklas. Detta är i sig positivt men det gör också att vården gör anspråk på en större del av samhällets totala resurser.

De offentliga verksamheterna behöver eftersträva ständiga effektiviseringar för att möta väntade kostnadsökningar. Generellt sett gäller det att skapa utrymme för ökad produktivitet, med fokus på verksamheten. Den administrativa bördan behöver minska på alla plan.

För att regionen ska kunna bära sin del av landets utveckling krävs det statliga investeringar i infrastruktur, där utgångspunkten är att statlig infrastruktur ska bekostas av staten. Möjligheten att använda kompletterande finansiering genom en kombination av offentliga och privata medel bör ändå prövas. Det kan handla om ökade markvärden genom försäljning av byggrätter, ökade fastighetsvärden och brukaravgifter.

Bygg långsiktig samverkan i sjukvårdsregionen med stabila spelregler

Den samverkan som bedrivs inom ramen för Uppsala–Örebro sjukvårdsregion omfattar sju landsting med drygt två miljoner invånare, vilket tillgodoser behovet av patientunderlag för regionens två universitetssjukhus. Genom samverkansavtal mellan alla parter i nuvarande sjukvårdsregion ges alla invånare tillgång till en jämlik hälso- och sjukvård på lika villkor. Den nyligen inledda processen kring storregioner gör det att möjligt att långsiktigt parera en ojämn befolkningstillväxt och ekonomisk bärkraft, för ett mer effektivt utnyttjande av sjukvårdsresurserna inom regionen.

En fördjupad samverkan inom storregionen är förutsättningen för att gemensamt värna och utveckla universitetssjukhusen och andra enheter inom regionen som utgör centra för regionvård, forskning, utveckling och utbildning.

Inom välfärdsområdet ska den väl upparbetade samverkan och samordningen mellan kommunerna och Region Uppsala gällande socialtjänst och hälso- och sjukvård, samt specifika, mer tillfälliga uppdrag, utvecklas.

Påverka beslut på högre nivå

Utifrån den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och stärkt attraktionskraft har regionerna ett betydande handlingsutrymme och ansvar för utvecklingsarbetet, även om det i hög grad påverkas av vad som beslutas på högre nivå. Förutsättningar för infrastrukturutveckling, bostadsförsörjning eller arbetsmarknadsinsatser och andra områden påverkas av regelverk och lagstiftning på nationell och EU-nivå. Det är därför av stor vikt att försöka påverka besluten på högre nivå i för regionen rätt riktning, genom initiering av ärenden, som remissinstans eller i den politiska behandlingen. Det är även viktigt att arbeta för en tilldelning av nationella infrastruktur- och utvecklingsanslag som svarar upp mot befolknings- och sysselsättningstillväxten.

RUS I KORTHET

Ett gott liv i en nyskapande kunskapsregion med internationell lyskraft	
EN REGION FÖR ALLA	
Mål: • Andelen gymnasieelever med examen inom fyra år ska överstiga 80%. • Andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska överstiga 57 %. • Andelen sysselsatta i åldrarna 20–64 år ska överstiga 80 %. • Regioninvånarna ska ha landets högsta självskattade hälsa, med minskade skillnader mellan grupper och individer.	Åtaganden: • Säkra utbildning av högsta kvalitet i en attraktiv kunskapsregion. • Skapa goda möjligheter till livslångt lärande. • Utveckla en jämlik arbetsmarknad. • Påskynda integrering av nyanlända på arbetsmarknaden. • Säkerställ en kvalitativ hälso- och sjukvård och omsorg.
EN VÄXANDE REGION	
Mål: • Planera för ca 5000 bostäder per år till år 2023 för att bygga ikapp behoven och därefter ca 2100 nya bostäder per år för att möta befolkningstillväxten. • De samlade utsläppen av växthusgaser, i absoluta tal, ska ha minskat med minst 40 procent till år 2030 jämfört med år 1990. • Minst 95 procent av alla hushåll och verksamheter ska vara anslutna till snabbt och kapacitetsstarkt bredband minst 100 Mb/sek till 2030. • Antalet resor i kollektivtrafiken ska fördubblas till år 2020 och kollektivtrafikens marknadsandel av motoriserade resor ska fördubblas till år 2030.	Åtaganden: • Planera för och bygg fler bostäder. • Planera för och bygg täta, funktionsblandade miljöer. • Stärk sambanden mellan bebyggelseutveckling och utbyggnad av kollektivtrafiken. • Skapa hälsofrämjande och inkluderande livsmiljöer. • Möjliggör kretsloppsanpassade och effektiva energisystem. • Utveckla hållbara godstransporter. • Utveckla infrastruktur för hållbara drivmedel. • Utveckla den digitala infrastrukturen.
EN NYSKAPANDE REGION	
Mål: • Antalet globalt konkurrenskraftiga innovativa och entreprenöriella företag ska öka. Indikatorer: antalet exporterande företag och exportvärdets andel av BRP. • Privata och offentliga investeringar i FoU ska uppgå till minst 6 % av bruttoregionalprodukten (BRP). • Antal nystartade företag per år ska överstiga 13 företag per 1000 inv.	Åtaganden: • Utveckla det regionala innovationssystemet. • Utveckla och koppla samman konkurrenskraftiga företag och kluster. • Stärk hälso- och sjukvården och Akademiska sjukhuset som regional utvecklingskraft. • Befäst Uppsala universitets och SLU:s ställning som globalt ledande lärosäten. • Skapa ett gott företagsklimat och underlätta för entreprenörer. • Stöd fler företag att bli internationellt verksamma. • Underlätta för nya etableringar och investeringar. • Kraftsamla för ökad global synlighet. • Utveckla samspelet mellan länets alla delar. • Utveckla en kulturregion med internationell lyskraft. • Utveckla destinationer för stärkt och hållbar besöksnäring.

SWOT FÖR UPPSALA LÄN

En region för alla	
STYRKOR • Ung befolkning • Låg arbetslöshet • God hälsa och hög medellivslängd • Hög utbildningsnivå • Växande befolkning • Brett utbud av utbildningar av god kvalitet • Stark lokal identitet och stolthet över kultur och historia • Stark tillit mellan människor	**MÖJLIGHETER** • Inflyttning och växande befolkning underlättar kompetensförsörjningen • Många jobbchanser uppstår på växande arbetsmarknad • Kompetensimport från andra länder och regioner • Utvecklad tillit och samverkan ger utvecklingskraft • Utvecklad samverkan mellan kommuner, landsting och andra aktörer
SVAGHETER • Låg sysselsättningsgrad bland flera grupper • Regionala och könsmässiga skillnader i hälsa, utbildningsnivå, arbetslöshet och övergångar till högre utbildning • Bristande inkludering • Svaga skolresultat, f f a bland killar • Avhopp från gymnasieskolan • Barnfattigdom och social utsatthet • Könsuppdelad arbetsmarknad	**HOT** • Stor inflyttning på kort tid försvårar integrationen • Ökad konkurrens om kunskap och kompetens • Ökade klyftor och utanförskap • Lågkvalificerade jobb försvinner och ersätts av ny teknik – kräver omskolning • Demografin skapar obalans mellan försörjda och försörjande

En växande region	
STYRKOR • Ökad befolkning, ca 4500 inv/år • Strategiskt geografiskt läge • Närhet till Arlanda • Attraktiva städer • God tillgänglighet inom och mellan regioner • Livskraftig landsbygd med bördiga marker • Utvecklad kollektivtrafik • Väl utvecklad samverkan inom Stockholm–Mälarregionen	**MÖJLIGHETER** • Resurseffektiv samhällsbyggnad längs prioriterade stråk och noder • Öka integration med omkringliggande län • Länet utvecklar sin särart som nordlig nod i huvudstadsregionen • Utbyggd digital infrastruktur inkluderar fler i utvecklingen • Länet blir förebild i energi- och klimatarbetet, genom lyckad omställning • Regionförstoring ger utvecklingskraft i alla länsdelar, med utbyggda kommunikationer och bättre service. Bostäder byggs överallt
SVAGHETER • Bristande kapacitet och underhåll av infrastrukturen • Bostadsbrist i alla kommuner • Endast 1 av 15 miljömål uppfyllda • Höga CO^2-utläpp	**HOT** • Länet utvecklas till utpendlingslän, med ökad obalans mellan dag- och nattbefolkning • Ekonomiskt svårt att matcha investeringsbehoven i kommunerna • Ökad press på ekosystemtjänster, brukbar mark och tillgång till dricksvatten • Hög kostnadsutveckling i kommuner och landsting • Ökad sårbarhet och bristande anpassningsförmåga till snabba förändringar i samhället • Omställningen till ett resurseffektivt, klimatsmart och digitalt samhälle går för långsamt • Försämrad service på landsbygden

En nyskapande region	
STYRKOR • Utvecklat innovationsstödsystem • Innovationskraften • Stark sysselsättningstillväxt • Växande BRP och ökade lönesummor • Stora satsningar på FoU • Stark image kring kunskap och kompetetens • Konkurrenskraftiga kluster, särskilt Life science, med Akademiska sjukhuset • Attraktiva urbana innovationsmiljöer • Världsledande inkubator och högt rankade lärosäten	**MÖJLIGHETER** • Starkare integrering med Stockholm • Bättre etableringsfrämjande arbete genom stärkt profilering • Potential som framstående ekosystem för innovation • Korsbefruktning av kluster och kompetense möter samhällsutmaningar • Snabb anpassning till digitaliseringen, med utvecklade samhällstjänster • Utvecklad delningsekonomi skapar nya tjänster • Ökad närvaro i internationella nätverk och samarbeten • Utvecklade testbäddar
SVAGHETER • Ojämn nyföretagsamhet mellan kommuner • Få utländska företagsetableringar • Få exporterande företag och låg andel export av BRP • Lägre företagsamhet bland kvinnor och utlandsfödda • Sysselsättningen främst kopplad till intern köpkraft och konsumtion	**HOT** • Förlorad konkurrenskraft mot Stockholm och omvärld • Innovationskraften i offentlig sektor otillräcklig -produktivitetsförbättring och effektivisering uteblir • Potentialen tas ej tillvara – svårare att locka hit investeringar och besökare och attrahera riskkapital • Utlandsägda företag tappar konkurrenskraft och lämnar regionen

Underlagsmaterial finns på www.regionuppsala.se/RUS

omsorg
Håbo
lärande
ekologisk
besöksnäring
kulturregion
bostäder
Uppsala
nyskapande
universitet
långsiktig
sjukvård
Knivsta
arbetsmarknad
synlighet
integrering
Östhammar
Älvkarleby
förnyelse
Enköping
lyskraft
utveckling
kluster
invånare
jämlik
kunskapsregion
Tierp
entreprenör
bygga
välfärd
digital
hållbar
Älvkarleby
internationell
social
livsmiljö
planera
Östhammar
kraftsamla
Heby
vision
utvecklingskraft
prioriterad
åtaganden
samspel
utbildning
livslångt
etablering

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län